

ELLA

Nainen heräsi helmikanojen tuuttaukseen. Valo tunki väkisin muoviverhon välistä ja tulevan päivän helle lojui ilmassa raskaana peittona. Levottomat ajatukset, jotka olivat asettuneet hiljaiseen vartioon unen ja valveen rajalle, lehahtivat piirittämään kuin moskiittoparvi. Unta ei saisi enää takaisin.

Kanojen ääntely ei ollut herättänyt miestä. Se nukkui raskaasti, puoliksi kuorsaten, ja sen iho kiilsii hiestä. Nainen kuori ympäriltään nihkeää lakanaa ja venytteli varovaisin liikkein. Musta kissa vääntäytyi loukkaantuneena ylös jalkojen päältä, valahti leveään rakoon naisen ja miehen välissä ja nukahti uudelleen. Keittiöstä kuului kolinaa, sitten tuttu hyräily. Betsy oli saapunut valmistamaan aamiaista.

Nainen luikahti moskiittoverkon alta ja hapuili tuolilta mekkoa. Iho oli tahmainen kuin ajatukset. Hän halusi suihkuun, mutta vedestä oli pula, ja sitä piti säästää peseytymiseen kuuman ja tukalan työpäivän jälkeen. Nainen sujautti mekon päälleen ja veti vetoketjun tiukasti kiinni. Mies kuorsasi vakain korahduksin. Silti tuntui kuin mies seuraisi häntä suljettujen luomiensaakin läpi.

Betsy oli keittänyt kahvin valmiiksi. Nainen nyökkäsi hyvän huomenen ja kaatoi mustan juoman halkeilleeseen kuppiin. Maitojauhe oli loppunut aikaa sitten. Hän sekoitti kahvin sekaan lusikallisen äidinmaitovastiketta, josta kahviin tuli maidon vaalea väri mutta raudan metallinen maku.. Betsy oli kattanut uskollisesti pöytään leivänkorvikkeen, limaisen ja kylmän maissipuuron, vaikka tiesi ettei nainen pystynyt nielemään sitä. Hän kaipasi leipää niin että tunsii leukojensa jauhavan tyhjää. Mutta leipää ei täällä ollut, eikä uunia sen valmistamiseen. Nainen otti kahvinsa ja meni kuistille, istuutui varjoon karpästen seuraan.

Aamut olivat olleet sekavia ja epätodellisia alusta lähtien. Aamiaisen puute, kuumuus ja uudet malarialääkkeet – nainen oli voinut huonosti ja pyörtynyt kierrolla sairaalassa. Afrikkalaiset ja nunnat olivat nauraneet hänelle äänettöminä. Se oli ollut nöyryyttävää. Mies oli sietänyt aamuja vielä huonommin, saanut muistikatkoksia. Silloin nainen oli ymmärtänyt vaihtaa heidän malarialääkityksensä, ja päivistä oli tullut siedettävämpiä. Mutta edelleen nainen kulki sairaalassa lähellä seiniä tai vuoteiden päätyjä saadakseen ajoissa tukea, jos pimeys alkaisi levitä, eikä hän koskaan leikannut potilaita ennen lounasta, jollei ollut pakko.

Läkäs päänunna vaappui kohti sairaalaa valkoinen esiliina pölypilven keskellä keinuen. Hän eteni hitaasti toista jalkaansa ontuen. Naista puistatti, kun hän ajatteli nunnan lukuisia vaatekerroksia ja niiden sisällä kuumuudessa muhivaa ihoa. Hän heilautti nunnalle tervehdyksen. Nunna vastasi pienellä nyökkäyksellä. Hän oli valmistunut lääkäriksi ennen kuin antibiootit oli keksitty, eikä naisen mielestä tiennyt nykyaikaisesta lääketieteestä mitään. Nunna oli perustanut sairaalansa vuosikymmeniä sitten, ja katolisen kirkon avustuksilla hän ja parikymmentä nunnaa onnistui yhä pyörittämään sitä savannin keskellä. Nainen ei ollut koskaan kuullut hänen valittavan.

Lapsiparvi pyrähti kirkosta nunnan kannoille ja hihkui iloisesti hyvää huomenta. Nunna oli auttanut lapset maailmaan. He olivat kasvaneet lähikylissä, sairastuneet ja palanneet jälleen nunnan hoiviin kesken kurjuusrallin. Nainen katsoi kuinka nunna pysähtyi, sulki hetkeksi lapset syliinsä ja jatkoi sitten ontuvaa matkaansa.

Nainen inhosi Afrikkaa. Jatkuvaa kuumuutta, pölyä ja puutetta. Vieraita ihmisiä, joihin ei saanut mitään yhteyttä. Tulehduksia, mätäpaiseita ja ihon alta pursuavia kasvaimia. Oma avuttomuuttaan, vanhentuneita lääkkeitä ja puutteellisia sairaalaoloja. Potilaita, jotka

tulivat hänen luokseen vasta sitten, kun noitatohtorin keinot eivät auttaneet, ja silloin oli jo liian myöhäistä. Omituisia afrikkalaisia, jotka kasvot värähtämättä kuuntelivat kuolemantuomiotaan. Nainen inhosi työtään sairaalassa ja erityisesti paluuta sairaalasta kotiin miehen luo.

Mies. Nainen kulautti metallinmakuista kahvia suuhunsa. Mies jäi aamuisin nukkumaan nihkeiden lakanoiden väliin, kun nainen lähti töihin. Mies söi naisen kanssa Betsyn valmistaman lounaan puolilta päivin ja katosi sitten omille teilleen päivän kuumimpaan aikaan, jolloin nainen jäi viettämään siestaa. Illalla naisen palatessa päivän toiselta työrupeamalta mies oli jälleen kotona. Kattoi pöytää ja naureskeli Betsyn kanssa tai pelasi pelejä Betsyn pojan kanssa. Nainen meni aina suoraan suihkuun, pesi iholtaan sairaalan ja kuoleman hajun. Hän söi illallisen vastapäätä miestä, ja tyrkki mielestään pois pinkeitä lasten vatsoja ja nälkäisiä katseita. Kun pimeä pyyhkäisi savannin yli seitsemältä, ulos ei voinut enää mennä. Nainen ja mies pysyivät päivä toisensa jälkeen kaksin pimeän vartioimassa talossa.

Nainen nousi seisomaan ja kaatoi loput kahvit maahan. Hän nykäisi vihreän sitruunan puusta ja halkaisi sen napakasti puukolla.. Enää yksi kuukausi. Sitten hän olisi suorittanut osansa, pääsisi takaisin kotimaansa yliopistolliseen keskussairaalaan, saisi kirurgian erikoispätevyyden ja haluamansa viran. Sivistyneen elämän, järjestyksen ja kaupungin valot. Hän iski hampaansa kirpeään raakaan sitruunaan ja irvisti. Hän selviäisi tulevan kuukauden, eikä koskaan enää palaisi tähän loukkuun.

– Huomenta.

Mies seiso i ovella ja siristeli silmiään auringossa. Naista ärsytti. Miehen aneleva hymy, silmien nöyryys. Nainen murahti. Mies oli kalpea ja hikinen, vatsanahka kuin sitkeää hiivataikinaa.

– Tuletko hautajaisiin tänään?

Miehen katse pyyhkäisi naisen mekon yli, rinnoilta lantiolle. Nainen kääntyi varjoon.

– En. Sairaalassa menee myöhään.

Hän ravisteli kahvitipat mukistaan, luikahti miehen ohi sisälle ja varoi koskettamasta.

– Haluaisin puhua.

– Kun palaan töistä, nainen vastasi hiljaa ja tiesi ettei mies kuullut.

Illalla talo oli tyhjä. Päivällinen makasi pöydällä kulhoissa, papuja ja riisiä, paistettua kaalia. Betsykin oli mennyt hautajaisiin. Pieni poika oli kuollut naisen tarmokkaista yrityksistä huolimatta. Hänet oli tuotu klinikalle aliravittuna, kuivana kuin savimaa, korkeassa kuumeessa ja ripulin näännyttämänä. Hänen jalkansa oli tulehtunut, ja matoja kuhissut haava oli ulottunut luuhun asti. Nainen oli amputoinut jalan, yrittänyt kaikkensa saadakseen pojan pelastettua. Nyt heimolaiset olivat naiselle vihaisia, koska poika ei pärjäisi tuonpuoleisessa yhdellä jalalla.

Nainen rojahti pöydän ääreen. Hän latoi nihkeää riisiä papujen ja kaalin kanssa kulhoon, lappoi suuhunsa ja jauhoi kuin ei olisi syönyt pitkään aikaan. Mistä tuli tämä loputon nälkä? Kuin ei saisi koskaan tarpeekseen, vaikkei heillä ollut pulaa ruuasta. Naisesta tuntui, kuin he olisivat pian kuivaksi puristettuja sieniä. Hän söi ahneesti, kaapi kulhot tyhjiksi vaikka vatsa oli jo täynnä. Sitten hän kiipesi tuolille ja kurotti yläkaappiin. Onneksi olutta oli jäljellä.

Hän humautti olutpullollisella suurimmat ahdistuksensa, kiersi talon ja napsautti lukkoon ovet ja ikkunat. mutta jätti päälle kaikki valot.

Pimeä alkoi laskeutua. Pian se olisi ympäröinyt talon. Nainen istui rispaantuneessa nojatuolissa ja kuunteli ulkoa kantautuvaa rummutusta. Hautajaisten kumina. Pienen pojan henkeä saatettiin viimeiselle matkalle. Ulkona rasahti. Nainen säpsähti. Ikkunasta näkyi vain mustaa. Nainen

nousi ja veti verhot kiinni. Hän ei uskaltanut sammuttaa valoja, joku voisi luulla talon olevan tyhjä ja murtautuisi sisään. Nainen istui takaisin tuoliin, vahti taloa ja omia ryntäileviä ajatuksiaan. Miehen kivääri painoi sylissä, kylmä metalli kostealla iholla.

Edellisellä viikolla nainen oli päässyt pois savannilta Esterin ja Lucaksen puutarhajuhliin. Ester ja Lucas asuivat kaupungissa ulkoministeriön jyhkeässä kivitalossa. Heillä oli uima-allas, kokki, palvelijoita ja puutarhuri sekä jyrkät rautaportit kaiken komeuden ympärillä. Lyhdyt olivat keinuneet hämärässä uima-altaan ympärillä ja palvelijat tarjoilleet juotavaa hopeisilla tarjottimilla. Nainen oli tuntenut askeleensa keventyvän ja hymyn syntyvän kuin itsestään. Tällaista hänen elämänsä kuuluisi olla! Miksei mies voinut olla ulkoministeriössä töissä? Nainen ei voinut sietää kunnianhimottomuutta. Se oli vetelyyttä, häviö.

Nainen oli ihailut peilikuvaansa aulan suuresta peilistä. Sitten kuvaan astui mies, päällään iänikuinen muodosta valahtanut takkinsa, samettihousut ja ruudullinen kesäpaita. Samassa Lucas lennähti tyylikkäänä suutelemaan naista poskelle, pyyhkäisi miehen pois kuvasta kuin pölyn. Ester liiteli terassilta ja veti naisen juhlien pyörteeseen. Posket kuumottaen hän imi ympäriltään puhetta ja iloa. Hänen äänensä kumpuili keveänä pitkin puutarhaa, hajosi nauruksi, joka vaati kaiken huomion itselleen. Hetkeksi hän unohti olevansa Afrikassa.

Sitten mies oli uinut hänen kylkeensä kuin imukala.

– Paetaan nopeasti tästä teeskentelijöiden pesästä. Mitä me täällä oikein teemme? mies pihisi hänen korvaansa.

Nainen havahtui. Risahdus kuului lähempää. Ulkona oli joku. Ihminen vai eläin? Askeleet kiersivät taloa, päätyivät etuovelle. Nainen nosti kiväärin ylös. Joku haparoi ovella. Lukko vääntyi kokeilevasti. Nainen vetäytyi

nopeasti kulman taakse piiloon. Käsi tärستن hän tähtäsi. Ovi avautui hitaasti.

– Mitä sinä siellä hiippailet! nainen sähähti. – Pelästyvät tuolla lailla.

Olisin voinut vahingossa ampua.

Ovi kolahti kiinni. Mies seisoι eteisessä, pyyhkäisi otsaansa ja huojahti.

– Oletko humalassa?

Naisen ääni oli tympeä, syyttävä. Mies horjahteli sohvalle. Nainen inhosi miestä humalassa. Uhoa ja mahtia kun humala nousi, ja sääällävyyttä kun humala poistui, jätti miehen heikoksi itsekseen.

– En voi oikein hyvin, kuului sohvan uumenista.

Nainen meni lähemmäksi. Mies oli kalpea ja hytisi, hikipisarot kiilsivät otsalla.

– Sinulla on kuumetta. Varmaan malariaa.

Naisen ääni muuttui.

– Tule, autan sinut sänkyyn. Aloitetaan malarialääkitys heti.

Mies oli painava, eivätkä jalat kantaneet enää kunnolla, mutta nainen pinnisti voimansa, melkein kantoi miestä. Käsi, jota nainen puristi oli kylmä ja nainen tyrkki kauemmas epämiellyttäviä ajatuksia. Mies rojahti sänkyyn ja jäi makaamaan kyljelleen. Nainen kokeili rannetta: syke oli nopeaa ja heikkoa. Hän etsi verenpainemittaria ja lääkkeitä laukustaan. Kädet kaivoivat, katse mittaili miestä, sormet tunnustelivat laukun pohjaa, miehen hengitys tiheni.

Laukku oli tyhjä! Hän oli unohtanut tarvikkeet sairaalaan.

– Ella, Ella, mies sopersi ja täriski peiton alla.

Nainen ei tuntenut ketään Ellaa. Hän katsoi kelloa, se oli vasta yksitoista. Nunna olisi varmasti kotona. Nainen ei selviäisi yksin. Oli juostava sairaalaan läpi pimeän pihan, haettava nesteytysvälineet ja lääkkeitä.

– Menen hakemaan apua. Palaan pian.

Naisen ääni oli kireä ja ohut.

– Kuulitko? Sinun täytyy pärjätä hetki yksin. Avaa silmät ja katso minua.

Mies urahti. Silmät pysyivät kiinni. Nainen nappasi taskulampun ja kiiruhti ulos. Hän kompuro pienen valokeilan perässä, katosi mustaan kuin olisi sukeltanut mereen. Oman talon valot jäivät taakse. Suussa maistui pöly, jokin raapi säärtä, vihlaasi terävästi. Miten nopeasti tutut polut katosivat pimeässä. Suunnat sulautuivat yhteen, reitit kietoutuivat ympyräksi. Hän eteni pienin hätäisin askelein. Jalka osui kuoppaan. Tasapaino heitti. Hän lensi pää edellä, otti kädellä vastaan. Kipu tuntui ensin polvessa. Sitten kädessä. Lamppu kirposi otteesta. Valo katosi.

Nainen makasi vatsallaan liikkumatta kuin kotilo ja tuijotti pimeää. Hän ei ehtisi ajoissa. Mies oli mennyttä.

Silloin syttyi valo. Se paloi kuin majakka nunnan verannalla.

– Kuka siellä? nunnan kipakka ääni saavutti naisen kuin pelastusköysi meren yli.

Nainen kömpi pystyyn ja kiiruhti kohti valoa.

Nunna katsoi häntä hämmästyneenä. Naisen lauseet katkeilivat, hengitys vinkui, ja talosta tulviva valo paljasti naarmuuntuneet polvet ja veriset kämmenet. Hän tunsu nunnan lujan puristuksen harteissaan, vinkuna loppui ja sanoista alkoi saada selvää. Nunna kuunteli ja toimi rauhallisesti. Pian valokeilat alkoivat halkoa pimeyttä, hiljaisuus täyttyi äänistä, ja pihasta tuli näkyvä. Nainen seurasi tuttua reittiä sairaalaan, kylmät kädet kahmivat hyllyiltä lääkkeitä ja nestepusseja ja sulloivat niitä reppuun. Sitten hän juoksi, nestepussien lyödessä selkää vasten kuin laineet, yli naisen, yli kuivan ja vieraan maan.

Nunna odotti häntä miehen vierellä.

– Verenmyrkytys, ei malariaa, sanoi nunna, ja ryhtyi taitavasti laittamaan naisen tuomaa kanyyliä miehen tyhjiin suoniin. Nainen aukoi nestepusseja, asetti verenpainemittarin, ei saanut paineita mitatuksi. Nunna oli sillä välin jo sekoittanut adrenaliinin ja laittanut sen tippumaan.

Nunna katsasti naisen tuomat antibiootit ja valitsi epäröimättä yhden. Nainen yritti vastustella, mutta nunna ei kuunnellut. Silloin nainen huomasi sen, minkä nunna oli huomannut jo aiemmin. Miehen jalan. Punaisena pullottavan haavan.

Nainen valahti tuolille. Mies kuolisi. Sille ei voisi mitään, niin kuin ei pienelle pojallekaan, jota rummut yhä saattoivat viimeiselle matkalle. Afrikka söi jalat, muhitti bakteereita, tappoi kaiken, muutti pölyksi ja saastaksi. Vielä eilen nainen oli istunut kaupungilla Lucaksen kanssa, maistellut baarissa auringonkeltaista juomaansa ja kuunnellut miehen ääntä. Lucas oli tuonut kasvonsa lähelle, koskettanut kuin vahingossa. Naisen nauru oli ollut kevyt, lantioon levinnyt lämpö ja odotus. Huulet olivat olleet vaativat ja lujat. Autonkuljettaja oli noutanut Lucaksen kokoukseen mustalla virka-autolla, naista oli odottanut jeeppi – ja nunna. Nainen oli puristanut kuoppaisella tiellä jeepin rattia ajatukset poukkoillen, yrittänyt olla katsomatta vieressään istuvaa nunnaa silmiin.

Nyt nunnan katseeseen oli pakko vastata. Silmissä näkyi syytös, raskas vääjäämätön tuomio. Nainen oli tuonut miehen Afrikkaan, ja mies oli seurannut häntä, sanonut rakastavansa. Marttyyri. Marttyyrin kuolema. Nunna puristi häntä olkapäästä.

– You must calm down.

Naisen kädet olivat jäiset, silmissä leijaili palloja.

– Vien näytteet laboratorioon. Kun on valoisaa, siirrämme hänet sairaalaan. Verenpaine on nyt kohtuullinen, seuraava erä antibioottia

kuuden tunnin kuluttua. Pystytkö jatkamaan? Nunnan tuijotus oli vaativa ja tiukka.

Tietenkin nainen pystyisi jatkamaan. Hänhän oli kirurgi, for heaven's sake! Calm down. Hän nyökkäsi, sopersi kiitoksensa. Nunna katosi yöhön ja vilkaisi mennessään sohvalle olevaa kivääriä. Naista nolotti. Hän istuisi täällä, odottaisi aamua niin kuin aina päivystäessään. Valo toisi turvan ja tutun maailman eikä kivääriä enää tarvittaisi. Kaikki olisi toisin.

Nainen mittasi verenpaineen, kuuli valtimon rauhoittavat äänet. Mies oli ollut hikinen jo aamulla. Nainen muisti välähdyksen ulkona, kiiltävät kasvot ja kalpean ihon. Jalkoihin asti hän ei ollut katsonut. Haluaisin puhua, mies oli sanonut. Nainen ei ikinä tietäisi, mistä. Hän seurasi kuinka nesteet tippuivat letkuja pitkin molempiin käsiin ja katosivat suonten sisään. Nunna oli toiminut taitavasti ja nopeasti. Jos nainen olisi ollut yksin, mies olisi jo kuollut.

En ole koskaan tavannut ketään sinunlaistasi, oli mies kuiskannut heidän tanssiessaan yhdessä ensimmäistä kertaa. Silloin kaikki oli ollut mahdollista, haaveet kokonaisia ja sileitä, molempien nähtävissä. Nainen oli valvonut miehen kosketuksen voimalla, ja yöt olivat olleet liian lyhyitä, toisin kuin päivät, loputtomia.

Nainen nousi tuolista ja haki juotavaa. Suu oli rutikuiva. Kuinka typerä hän olikaan ollut, haaveillut naurettavista asioita. He olivat yrittäneet lasta kiihkeästi, ensin toisiaan haluten, sitten toisiinsa kyllästyen. Lopulta nainen oli lakannut yrittämästä. Sulkenut itsensä ja keskittynyt uraansa. Ja jossain vaiheessa hän oli ajatellut hyvä, on hyvä ettei meillä ole lasta tämän kaiken keskellä. Mies oli yrittänyt vielä naisen luovutettua.

– Anna olla. Etsi itsellesi nainen, joka voi lisääntyä!

Nainen muisti ärsyyntyneen huutonsa, se alkoi kasvaa ja kaikua hautajaisrumpujen tahdissa. Se paisui ja koveni, nainen piteli korviaan. Eikö poikaa jo oltu saatettu matkalle, eikö rummutus jo voinut loppua! Oliko mies etsinyt toista, nainen ei tiennyt, ei halunnut tietää. Hän näki edessään miehen lyödyn ilmeen, alistuneisuuden joka oli alkanut kovertaa tietään miehen kasvoille. Nainen oli halunnut miehen menevän, antavan hänellekin vapautensa takaisin.

Nyt mies olisi lähdössä. Nainen olisi vapaa.

– Ella, kuiskasi mies hiljaisuuden keskelle.

Nainen tarttui miehen käteen. Paksut vahvat sormet, karvaiset kädet. Nainen sulki silmänsä, näki kesän, kuumana hohkavat kalliot, hän makasi valossa, aurinko kulki iholla yhdessä miehen sormien kanssa, hän kuumeni ja suli kiviin, miehen lämpimiin käsiin. Nainen avasi silmänsä. Käsi oli velto ja kylmä. Ja mies kuumeessa, sopersi Ellaa.

Nainen havahtui helmikanojen huutoon. Valo tunki muoviverhon välistä, ja tulevan päivän helle alkoi muotoutua ilmassa. Maailma oli palannut. Se tuntui vieraalta. Mies oli vielä hengissä, kuumetta neljäkymmentä astetta. Nainen annosteli lääkkeitä, irrotti nunnan laittamat sidokset ja katsoi jalkaa. Punoitus oli yön aikana levittäytynyt kuin hämähäkki pitkillä raajoillaan säärtä ylös ja sivuille. Ihon alta pingotti muhkea paise. Ovelta kuului vaativa ryskytys.

Nainen ei ymmärtänyt miesten puheesta mitään. Hän ei ollut opetellut heidän kieltään ja sairaalassa hänellä oli aina tulkki. Miehet tunkivat sisään, toivat parit mukanaan ja siirsivät miehen niille. He irrottivat pullot katon koukuista, toiset kantoivat miestä, toiset lääkepulloja ja nestepusseja, sitten he katosivat. Nainen jäi seisomaan ovelle, katsoi kulkueen perään, savannilla keikkuvia nestepusseja ja letkuja. Siellä meni hänen miehensä.

Kello oli kuusi. Oli aika keittää kahvia, mennä töihin.

Aamupäivällä nainen veisti auki miehen säären ja kaivoi mädän ulos. Mies rohisi kuumeisena, röntgen-laite oli epäkunnossa eikä kuvia saisi. Mies piti siirtää pääkaupungin sairaalaan, ja sieltä välittömästi Helsinkiin. Nainen seisoi miehen vuoteen vierellä mustien ihmisten piirittämänä, valkoisten silmämunien pommituksessa ja tuijotti liikkumattomia hiestä kiiltäviä kasvoja. Kärpäset lentelivät tummina pisteinä seinillä.

– To the hospital! nainen huusi.

Kukaan ei hievahtanut. Helle painoi hartioita lypsyyn ja päässä alkoi tuttu pyöritys. Hän ei ollut nukkunut, ei juonut, ei syönyt, aurinko paahtoi ja valkoiset silmämunat keinahtelivat. Ikkunassa surisi kärpäsiä. Ne lensivät huoneen poikki, kohti häntä. Nainen horjahti, otti seinästä kiinni. Rinki hänen ympärillään liikahti. Nunna astui huoneeseen.

– Emme voi lähteä ajamaan, nainen kuuli nunnan jämäkän äänen, tunsu tukevan käden olkapäällään ja tuolin, jolle nunna ohjasi hänet.

– Kaupungissa on puhjennut mielenosoitus. Tiet on katkaistu.

Nainen keinui tuolilla hiljaa edestakaisin. Kädet puristuivat kylkien ympärille. Pöly takertui suuhun. Kipu tuntui keskellä rintaa, puristava raskas vääntö.

– Me pidämme hänestä hyvää huolta, nunna sanoi.

Huoneeseen tulvi ikkunasta lisää kärpäsiä. Ne lensivät ympäriinsä ilman suuntaa, löysivät toisensa, ja kerääntyivät mustiksi pilviksi. Mies peittyi niiden alle, katosi näkyvistä. Kärpästen surina voimistui. Nainen piteli korviaan.

– Minä lähden silti, hän huusi. – Ajan läpi tiesulkujen, I can do it, I can!

Nainen nousi ylös ja huitoi kärpäsiä edestään. Sormista kasvoi kärpäslätkä, hän iski sillä eteen ja sivuille, raivasi tiensä läpi huoneen, sairaalan käytävän, kärpäset vähenivät, surina heikkeni. Tila kasvoi, pihalla oli jo tyhjä.

Nainen juoksi kohti jeeppiä. Taivas oli kirkas, kaukana erottui vielä mustia pisteitä, siivekkäitä matkaajia. Hän ajaisi Esterin ja Lucaksen luo. Siellä puhelin toimisi ja hän soittaisi lentokoneen Helsingistä ja pelastaisi miehen. Joku tarttui hänen paitaansa, repi hänen kättään. Hän lisäsi vauhtia. Kärpästen surina kuului puusta. Aurinko pommitti jeepin peltiä, säteet kimpoilivat silmiin, jeeppi humautti tuleen. Nainen kirkaisi, hän kuuli nunnan huudon, joku väänsi auton avaimet hänen kädestään. Jalat polkivat tyhjä. Miehen kuume roihusi jeepissä, mies paloi, vesi oli loppu, nainen oli pessyt itseään liikaa. Kärpäset kerääntyivät taivaalta yhteen, muodostivat mustan vihollisen. Se läheni suristen kuin sotilaskone. Nainen sulki silmänsä, jeepin tuli sammui, varjot peittivät pyörät, miehen ruumiin, raatokärpästen juhlat.

Iltapäivällä nainen lähti kiipeämään. Kivääri hankasi olkapäätä. Nenässä tuoksui yhä miehen jalasta kauhottu mätä. Ylempänä rinteessä ilma keveni. Polku oli kasvanut paikoitellen umpeen. Hän pysähtyi ja istahti kivelle. Kärpästen surinaa ei kuulunut enää. Taivas aukeni tyhjänä. Minne tahansa hän katsoisi, miestä ei näkyisi enää.

Hän saapui autiotalolle illan jo hämärtyessä. Riippulukko tuntui käsissä tutulta. Avain solahti sisään ja lukko aukesi. Nainen hymyili. Heidän talonsa.

He olivat löytäneet polun ensimmäisinä päivinään. Silloin he olivat kulkeneet käsi kädessä, tutkimusretkeilijät. Kävelleet läpi kylän, savimajojen, ruohokentän, jolla lapset pelasivat jalkapalloa, kumartuneet akaasiapuiden alta, ihastelleet puiden muotoa ja nauraneet. He olivat

nousseet kukkulalle pientä mutkittelevaa polkua, kompuroineet puunjuuriin ja tukeneet toisiaan. Vaaleanpunaisen talon edessä he olivat seisahduneet ihmeissään, astuneet varovaisesti yhdessä tyhjään hylättyyn rakennukseen. Talon takaa he löysivät terassin, jolta aukeni huima pudotus jyrkkään rinteeseen. Sieltä näki kauas, savannin laidalle asti. Auringon lämmittämällä terassilla he olivat peittäneet betonin raot, löytäneet toisensa hetkeksi, ihon ja lämmön. He olivat jääneet yöksi, kuunnelleet Afrikan omituisia ääniä makuupussin syvyyksistä ja arvuutelleet niiden lähteitä. Myöhemmin he olivat hankkineet oveen lukon. Kukaan ei pääsisi heidän paikkaansa, heidän salaisuuteensa.

He olivat käyneet tauon jälkeen uudemman kerran, riidelleet jo matkalla ylös, jatkaneet riitaa terassilla, lukinneet oven ja palanneet alas ennen hämärää.

Nainen työnsi oven varovasti auki. Talo oli pölyinen ja paljas. Hän astui terassille. Akaasiat levittäytyivät kaukana alla, kallio aukeni jyrkkänä ja syvänä. Ilma oli viilentynyt. Kukaan ei tiennyt missä hän oli, eikä ollut ketään, joka olisi välittänytään tietää. Jos jotain sattuisi, menisi aikaa ennen kuin hänet löydettäisiin. Hän ei sytyttänyt lyhtyä, asetti vain taskulampun viereensä, kiväärin toiselle puolelleen ja sulki terassille vievän oven tuolilla. Hän kääriytyi makuupussiin, kaivoi eväät repusta ja kahmi käsin papuja, imeskeli riisiä sormistaan. Kovakuoriaiset roikkuivat halkeilleen betonin raoissa. Mitä Lucas sanoisi, jos näkisi hänet täällä nyt. Hän yritti muistella Lucaksen tuoksua, suudelman makua. Mutta hän muisti vain miehen kädet lanteillaan, tällä terassilla.

Pimeys valahti nopeasti. Kuu valaisi savannia. Tähdet olivat kirkkaat ja selkeät. Nainen makasi makuupussissaan hiljaa kuin toukka ja kuunteli Afrikan vieraita ääniä.

Aamulla, kun aurinko vasta tunki akaasiapuiden takana tietään ylös, eikä kuumuus ollut vielä noussut, nainen pakkasi tavaransa. Sitten hän aloitti vaivalloisen paluunsa kohti kylää, takaisin miehen luo.

Koko päivän miehen luokse virtasi kyläläisiä, lapsia, naisia ja miehiä. Riisivadit ja papukulhot täyttyivät, juoma-astiat ja rohdot kantautuivat miehen vuoteen viereen. Kun noitatohtori ilmestyi tanssimaan miehen ympärille, nainen ajoi hänet vihaisena ulos, heitti soraa perään. Kyläläiset katsoivat naista hiljaa, pyörittivät silmiään. Nainen vihasi heitä kaikkia. Vieraat kädet sivelivät hänen miestään, huulilta kantautui muminaa, lauluja ja taikoja, joita hän ei ymmärtänyt. Miksi he tulivat hänen miehensä luo, hänen sairasvuoteelleen? Nämä tuntemattomat, tavoittamattomat ihmiset, joita nainen ei voinut sietää.

– He is a good man.

Nainen värähti nunnan hyväksyvistä, lämpimistä äänen painoista, kuin joku olisi kävellyt hänen ylitseen. Hän katsoi miestänsä. Neulat suonissa olivat ainakin puhtaat, ne nainen oli tuonut Helsingistä asti. Se oli ainoa asia, mitä hän oli miehen hyväksi tehnyt. Nunna nyökytteli, seurasi samalla sairaanhoitajia, jotka annostelivat lääkkeitä. Nainen oli pelännyt lääkkeiden loppuvan saarron vuoksi, mutta nunnan oli onnistunut salakuljettaa tarvikkeita tiesulkujen läpi. ”A good man”, nunna sanoi uudestaan ja katsoi naista. Nainen tunsu katseen, se näki suoraan lävitse. Hän ei ollut hyvä nainen. Hän näytti auttajalta, valkoiselta pelastajalta. Mutta sisältä hän oli mätä, tappaja.

Kaunis nuori kyläläinen istui koko päivän miehen vuoteen vierellä, pyyhki hikeä hänen kasvoiltaan ja mumisi loitsujaan. Hän piti miestä kädestä, kostutti suuta, sively huulia. Ella? Nainen ei tiennyt vieraan nimeä. Ei ymmärtänyt mitä kyläläiset puhuivat. He puhuivat keskenään,

hänen miehelleen, hengilleen, eivät naiselle. Kun nainen kääntyi ovella lähteäkseen, kukaan ei kääntänyt päätänsä.

Nainen nukkui seuraavat yönsä sairaalassa yhdessä kyläläisten kanssa. Yöt täyttyivät loitsuista ja lauluista, hiestä ja painajaisista. Mies katosi niissä monta kertaa, eteni sairaalan hämäriä käytäviä ja nainen juoksi hänen perässään. Mies kääntyi ja katsoi häntä seivästävin, syyttävin silmin. Haluaisin puhua, mies sanoi ja ojensi kätensä, josta karvat kasvoivat ulos kuin akaasioiden lehdet. Kun palaan töistä, nainen sanoi, vaikka muuta yritti. Tappajilla ei ole töitä, mies naurahti, ja hampaat kimmelsivät kuin leikkaussalin veitset. Miehen säären haava alkoi pullistua. Iho kiristyi. Ompeleet pettivät. Toukat tulvahtivat ulos miehen sisältä, etenivät käytävällä kuin valkoinen kiemurteleva hyökky kohti naista. Hän rynnisti pakoon, mutta jalat polkivat ilmaa. Selän takaa kuului narskuvien toukkien voimistuva jylinä.

Pimeä muuttui valoksi, valo jälleen pimeäksi. Mies horjui houreen ja kuoleman rajalla. Mellakat jatkuivat neljä päivää. Vasta sitten armeija sai tilanteen haltuunsa, ja tiet avattiin eräänä hiostavana aamuna.

Kesken horteisen katkonaisen unen nainen säpsähti hereille. Vieras kyläläinen seisoj hänen edessään ja osoitti miehen vuodetta. Kuollut, nainen ajatteli, mies oli kuollut, vieraan afrikkalaisnaisen syliin, lähtenyt loitsujen saattamana. Nainen ravisteli unen ympäriltään ja seurasi kyläläistä miehen luo. Hän tarttui miehen käteen, tunsi valtimoiden sykkeet vahvoina, kuuli miehen rauhallisen tasaisen hengityksen. Mies selviäisi. Selviäisi! Painajaiset lehahtivat ulos naisesta kuin lepakot, ja hän lysähti kovalle lattialle. Vieras nainen keräsi hänet syliinsä, kietoi kätensä hänen ympärilleen, ja kyöneleet, Afrikasta syntyneet, siirtyivät takaisin Afrikkaan, tähän muukalaiseen, josta nainen ei tiennyt mitään. Ella?

Nainen tunsu nunnan lohduttavan käden harteillaan.

– We will thank God he will be saved.

Lapset vyöryivät miehen vuoteen vierelle. Mies oli hereillä, jaksoi hymyillä ja jutella lasten kanssa. Lapset näyttivät piirustuksiaan, kirjaimiaan, juttelivat ja mies vastasi. Mies puhui outoa kieltä, ja lapset, kuin tuntisivat hänet, olisivat hänen ystäviään.

– Our teacher, selitti pitkä poika kömpelöllä englannilla naiselle. – Ours, hän osoitti sormellaan rintaansa ja muita lapsia. Naisellekin kerrottiin: mies oli perustanut kyläkoulun. Hankkinut paperit, kynät, työvälineet, opettanut lapsia viitenä päivänä viikossa kirjoittamaan ja lukemaan. Nainen yritti pinnistellä muistiaan. Oliko mies kertonut hänelle, eikö hän vain ollut kuullut?

Nuori kaunis kyläläinen syötti miehelle keittoa, kohotti juoma-astiaa hänen huulilleen. Nainen seurasi tapahtumia ovelta. Miehen parta peitti leukaa, ympäröi suuta, kasvoi kuin muratti autiotalon terassilla. Silmät olivat kaivautuneet syvälle kuin maan sisään. Nuoren kyläläisen eleistä ei voinut erehtyä. Mies hymyili vieraalle naiselle, puristi tämän kättä.

– You should take better care of your man.

Nainen katsoi kyläläisen pyöreitä lanteita, mekon alla keinahtelevia rintoja.

– Te ilmeisesti olette pitäneet, nainen sähähti suomeksi, sylki sanat yksitellen ja tiesi ettei kukaan ymmärtänyt.

Mies peittyi mustien kehojen alle, vaaleiden kämmenten kosketuksiin. Nainen seisoi yksin kauempana. Kyläläisten rinki tiivistyi. Nainen ei erottanut miestä enää.

Sitten rinki liikahti, siihen lohkesi särö. Juopa suureni, ja nainen näki avoimen väylän, kapean mutta kuljettavan. Ja väylän päässä oli miehen käsi, ojentautuneena naista kohti. Vieraat käänsivät katseensa, katsoivat

vihdoin naista, näkivät hänet vasta nyt. Nainen nosti leukansa ylös, lähti kulkemaan kohti miestä.

He istuivat autiotalon terassilla vierekkäin. Hämärä laskeutui, nainen syötti miehelle riisiä sormillaan. Mies oli kulkenut haparoiden vanhaa polkua, pysähtynyt useita kertoja levähtämään. Päivällä he olivat käyneet kaupungin sairaalassa, katsoneet röntgenkuvat ja laboratoriokoetulokset. Mies oli tervehtymässä ja saisi pitää jalkansa. Lucas ja Ester olivat tarjoutuneet järjestämään kutsut miehen paranemisen kunniaksi, mutta he olivat kieltäytyneet.

Nainen ylitti tilan heidän välissään, tunki kylkensä miehen kylkeen kiinni. Mies havahtui ja siirtyi kauemmaksi.

Mies ei välittänyt enää. Ei tietenkään, miksi välittäisi. Nainen oli hylännyt hänet, jo kauan aikaa sitten, tappanutkin melkein. Ajatus matkasi nopeasti naisen läpi, katosi akaasiapuiden sekaan. Ella odotti jossain, oli odottanut, ollut paikalla silloin kun nainen oli katsonut muualle. Nainen tarttui miehen käteen kuin pelastusrenkaaseen.

– Paljonko sinulla on aikaa, Lucas oli kysynyt kaupungilla, vetänyt naisen lähelleen.

– Ei yhtään, nainen oli vastannut. – Ei enää yhtään.

Miehen silmät olivat jäisemmät kuin ennen. Välähtelivät kuin näkyviin pulpahtavat tähdet mustuvan taivaan sisällä. Nainen työnsi Ellaa alas terassilta, heitti lohkareita perään, sytytti akaasiapuita palamaan, halusi nähdä valon, paluun takaisin miehen syliin, niin kuin joskus kauan sitten. Mutta mies tuijotti terassin yli, kasvot terävinä kuin betonin raot.

– On omituista olla melkein kuollut.

Naisen yli kävi kylmä henkäys. Hän yritti uudestaan lähemmäksi, mutta mies vetäytyi taas, siirsi makuupussiaan kauemmaksi.

– En nähnyt valoa, en mitään kirkkautta niin kuin luvataan. Vain pimeys ja hiljaisuus. Kunnes kuulin tuttuja ääniä, kuin maata jalkojen alla: heidän laulunsa. Siihen saatoin tarttua. Niin kauan kuin kuulisin heidän laulunsa, en katoaisi.

Mies siemaisi olutta ja veti syvään henkeä. Nainen oli kylmä ja musta ja mykkä. Ei naisen ääntä, vaan muiden äänet. Ei naisen laulua, vain muiden laulu. Ella, ja hänen laulunsa. Ella joka odotti. Oli odottanut.

– Et taida tietää mitä tapahtui. Vai kertoiko sinulle joku?

– En haluakaan tietää.

Se oli naisen ääni. Kirskahtava, kireä, hiljainen kuin akaasioiden lehdet. Mies ei kuullut sitä, ja nainen oli miehen äänen vanki, vastassaan Ella, hänen tuomarinsa.

Mies oli pelannut lasten kanssa jalkapalloa. Päivä oli ollut kuuma ja hohkava. Hiki oli valunut silmille, aurinko häikäissyt. Kesken peliä hän oli tuntenut terävän pistoksen sääressä, nähnyt heinien heilahtavan jonkun paetessa. Punainen hehkuva pyörölä oli noussut jalkaan kuin aurinko. *Ellaaa*, olivat lapset huutaneet ja tanssineet jalan ympärille, sutineet pois jotain paha. Mies oli kävellyt sairaalaan etsimään naista, mutta nainen oli ollut kaupungissa, hakemassa sairaalaan lisää tarvikkeita.

Nainen raapi kynsillä betonia, ajatteli baaria, keltaista aurinkojuomaa, suudelmaa josta nousi pinkeä paise.

– Michelle puhdisti silloin jalkani, käski näyttämään sinulle kun tulisit kotiin. Mutta sinä tulit myöhään, olit mennyt auttamaan synnytyksessä. Ja aamulla sinulla oli kiire kun tapasimme. En löytänyt *ellaa* sanakirjasta, haluaisin tietää mikä se on.

Minä en, ajatteli nainen. Hän katseli terassilta näkymää, Afrikka näytti erilaiselta, ja akaasiat, kuin puhuisivat sittenkin, ja nainen ymmärtäisi, näkisi läpi pimeyden, maisemaan.

Nainen muisti viime tapaamisen Esterin kanssa kaupungissa. He olivat istuneet kahvilassa, jossa tiskit olivat notkuneet leivoksia ja ympärillä kiertävät peilit paljastaneet Esterin tyylikkään hellemekon, kampaamon jäljiltä asetellut hiukset. Nainen oli katsellut peilistä safarihousujaan, ja poninhännälle hätäisesti kietaistuja hiuksia.

– Sinusta alkaa kohta tulla villi-ihminen, eikö olisi jo aika muuttaa sivistyksen pariin?

Nainen oli nauranut Esterille kevyenä ja rentona. He olivat juoneet kahvia, syöneet makeita leivoksia. Esterin lusikka oli pysähtynyt keskelle suklaakuorrutetta, katse naisen takana roikkuvaan tauluun.

– Lucaksella on joku toinen.

Naisen leivos oli juuttunut kurkkuun. Hiljaisuus laskeutunut kuin pöly. Hän oli katsellut peileistä Esterin viimeisteltyjä kauniita kasvoja, Esterin huulet olivat liikkuneet, mutta nainen ei ollut kuullut sanoja. Leivos oli jatkanut vaivalloista matkaansa.

– Kaikki järjestyy vielä. Hän oli puristanut Esterin kättä, pahoitellut kiirettään ja juossut pakoon. Hän oli jättänyt Esterin yksin, edessään puoliksi syöty leivos, huulipunan puolikuut kahvikupin reunassa.

Nainen siirtyi miehen viereen. Pimeys oli laskeutunut, akaasiat kadonneet aaveiksi tähtien kylmään valoon. Mies pysyi nyt paikoillaan. Nainen tarttui miehen käteen. Antoi sormiensa kulkea hiljaa kämmenselkää, tunnusteli suonet, tutut muodot, kolot joihin sormet pujottautuivat, solahtivat paikoilleen. Mies sammutti lyhdyn.

Helmikanojen tuuttaus ei kuuluisi mäelle asti.